

Az egyetem hivatása. Az egyetem annak a tudományos műhelynek ideálja, mely a maga vizsgálódásaival és kutatásaival voltaképen nem a jelen utilitarizmusa számára dolgozik, nem annak áll szolgálatában, hanem a jövő nemzedékek magasabb erkölcsi rendjét, az emberiség egyetlen egészen biztos és bevehetetlen fellegvárát s ezzel a legnemesebb értelmű, a platonai tisztaságú boldogságra törekvés útját tartja szeme előtt.

Ez a fichte-i felfogás, az idealizmus fénye adja meg az egyetem jellemvonásait mindaddig, míg a XX. század óriási eseményei bizonyos változást nem hoznak magukkal az egyetem hivatásának felfogására nézve. A kulturált országvezetés ma ugyanis bölcsen tudja, hogy a nemzetek történelmi teherbíró, helytálló képessége, hadi potenciálisa jelentős mértékben az illető nemzet, de egyben az egész világ kultúrgazdagságán, tudományosságának fejlettségén, a kutatásra és vizsgálódásra nevelés intézményeinek magas színvonalán múlik.

Ez az elhajlás a tiszta, szublimált tudomány művelésének és terjesztésének egyenes vonalától, mintegy az utilitarizmus felé, eltérővé teszi az egyetem hivatásáról való felfogást is s bizonyos válságot jelent a tudomány munkásainak lelki világában is.

Ennek a válságnak megvilágítására, ha lehet megszüntetésére, a benne rejlő veszedelem-érzésnek feloldására találunk kitünő, mélyen átgondolt, filozófiai alapokon nyugvó kísérletet a kolozsvári egyetem 1942—1943. évi rektorának székfoglalójában (Kovrig Béla: *Az egyetem hivatása*. Kolozsvár, 1942., 8-r., 46 lap). Részletes tudománytörténeti fejtegetések során jut el az egyetem hivatásának problémájához. Theobald Ziegler, strassburgi egyetemi professzornak egy évvel halála után, 1919-ben már 16. kiadásban megjelent *Der deutsche Student am Ende des XIX. Jahrhunderts* c. könyve és 1913-ban 4. kiadásban megjelent *Über Universitäten und Universitätsstudium* c. egyetemi irata óta nem olvastunk ideovágó dolgozatot, mely mélyrehatóbban elemzte volna a címbeli fogalmat. Kovrig Béla az egyetemek szellemi egységének lazulását, sőt felbomlását állapítván meg, ennek egyik főokát abban látja, hogy az egyetemi hallgatók összessége nem részesül elmélyedő filozófiai művelődésben és az emberiség bölcséleti kultúrájában való tájékoztat-lansága okán nem látja a különböző kultúrterületek szerepét és összefüggését, nemkülönben saját tudományágának helyét és jelentőségét az emberiség szellemi életében. Innen van az értelmiségnek meglepő tájékoztat-lansága, fogya-tékos és kritikátlan ítélőképessége a közszellemet ostromló, azt sokszor megbontó úgynevezett világnézetek irányában. Az egyetem feladata, hogy egységes világnézet hiányában, — mert az egyetemi nevelés és oktatás segítségével ezt nem lehet egységesen kialakítani — legalább a filozófiai tudás fejlesztésével és minden fakultás, illetőleg tudomány filozófiai alapjainak mélyreható oktatásával kell megteremtenie a szellemi föltételét annak, hogy az egyetem végzettjei elmélyült tudással, világos szemlélettel és kritikai érzéssel felfogják és ítélik meg a mindenkori szellemi áramlatokat. A nemzeti kultúra életnek nem szabad sekélyesnek és a felületen mozgóknak lennie. Ebből kell a folyóan, minthogy a legmagasabb egyetemi grádus, a doktori címét, a mai sekélyes felfogástól eltérően, nagy jelentőségűnek tartja a kolozsvári egyetem. főt nevezett tudós rektorát megokoltnak tartáná, hogy csak olyanok vehessenek doktori címet akik tsaktudományuk tanulása előtt legalább két félévén át filozófiát, jogkát, etikát, a szellemtudományokba és a természettudományokba

való bevezetést eredményesen hallgattak és pályát csak ilyen tudás birtokában választottak.

Azonkívül a kultúrértékeknek és törekvéseknek, általuk a kultúrának megbecsültetése végett, a kulturátlanság részéről a kultúrával szemben korunkban megnyilatkozó gőg leküzdése céljából kívánatosnak tartaná, hogy a hallgatók: egyetemi tanulmányaik utolsó két évében tőlük szabadon választott egyazon szemináriumban vagy laboratóriumban folyamatosan és rendszeresen dolgozzanak, hogy legalább egy tárgykörben alaposan megismerjék a kultúr-gondolatok keletkezését, fejlődését, a kultúra egyetlen eredményének ki-munkálásával járó áldozatos emberi teljesítményt, hogy felébredjen bennük a kultúra megbecsülése. Az igazság szerelme és a kultúra megbecsülése ugyanis nem ébredhet fel azokban, akik a tudomány szellemtörténetét mellőző tömör jegyzetektől való készülést és ebből vizsgázást tekintik egy tudományegyetem elvégzésének.

Az irány: az »universitas magistrorum et scholarium« megvalósítása, az »universitas litterarum« értékeinek fenntartása, az egyetem tudományos emberi és nemzeti hivatásának minél teljesebb kifejtése érdekében.

Ime, milyen magasan tündököl e felfogásban az egyetemi hivatás és mennyire másképen hangzik ez, mint annak utilitárisztikus megfogalmazása, mely felé napjainkban sokan vergálni látszanak.

Gyulai Agost.

Tanulók mellékfoglalkozásai. Ezek kétfélek: *a)* keresetre irányulók, *b)* egyéni kedvtelésből fakadók. Mind a kettőnek megvan a maga személyi, emberi, gazdasági értéke, pedagógiai és társadalmi jelentősége, amit nem mindig méltányolnak kellőképpen. Ámde az egyikben és a másikban egyaránt óvakodni kell a túlsoktól, nehogy a hivatásbeli kötelességek, az iskolai tanulmányok kárát vallják. A kenyérkeresetért vállalt mellékfoglalkozásoknak leggyakoribb alakja a korrepetálás: tehetősebb szülők gyengébb előmenetelű gyermekeinek magántanítása; továbbá a szülőknek megsegítése saját foglalkozásukban; végül az iskolán kívüli időben könnyebb ipari vagy kereskedelmi segítő és kiegészítő szolgálat. Amikor egyik igazgatóm ajánlására és biztatására 15 éves koromban egy nálamnál idősebb osztálytársam német nyelvi tanítására vállalkoztam, az ezzel járó erkölcsi és anyagi siker hatalmasan fellendítette önérzetemet: tudatára ébredtem annak, hogy a társadalomnak hasznos tagjává lettem és a létért való küzdelemben szüleimét megsegíthettem.

Ezúttal azonban inkább a tanulók mellékfoglalkozásának másik csoportját óhajtom szóvá tenni: azt, amely mellett szülők és tanítók, tanárok rendszerint megértés nélkül haladnak el. Megállapíthatjuk, hogy az épkézláb gyermek szellemi- lelki szükségletét az iskola távolról sem elégíti ki: szükségét érzi valamely, egyéni hajlamainak megfelelő, azokat kiegészítő szabad foglalkozásnak, szórakoztató-kedvtelésnek, (különböző játékok és sportok, zené, a gyűjtés, különböző nemei stb.). Ezek mintegy üdülőállomások, oázisok a kötelező, rendes iskolai munka közepette: örömet szereznek neki és másoknak, szellemileg-lelkileg kiegyenlítyozzák, »egész embert« faragnak belőle. Az ilyen maga választotta aktivitásbeli fiatalokú megnyilatkozásokat nem szabad le-kicsinyíteni, még kevésbé elnyomni, hanem okkal-móddal istápolni; esetleg mérsékelni vagy elhatárolni kell, mert fontos szerep vár rájuk a későbbi férfi-